

Обиночна З. В.,

викладач кафедри архітектури

та містобудування

Івано-Франківського національного

технічного університету нафти і газу

e-mail: zoriana.o@ukr.net, orcid.org/0000-0003-1782-5300

ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ІПОТЕРАПІЇ

Анотація. У статті розглянуто основні особливості розміщення реабілітаційного центру іпотерапії, враховуючи кліматичний вплив на вибір території. Також здійснено функціональне зонування території реабілітаційного центру іпотерапії.

Ключові слова: іпотерапія, реабілітаційний центр іпотерапії, особливості розміщення, зонування території.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день є величезний вибір реабілітаційних послуг. Іпотерапія – один із них. Діапазон захворювань, за яких забезпечується видужання або стійке поліпшення стану хворого, надзвичайно широкий. Також широкий вибір закладів, які мають можливість надати таку послугу. Але, на жаль, не всі вони першопочатково планувались для такої можливості, і тому, не враховані вимоги щодо вибору території та необхідного зонування, яке може забезпечити комфортне перебування не тільки відвідувачів та персоналу, але й коней, за допомогою яких здійснюється реабілітація іпотерпією.

Планування реабілітаційного центру іпотерапії вимагає від архітектора врахування багатьох передпроектних складових: визначення місця розташування закладу, місткості закладу та визначення категорії потенційних відвідувачів, функціональної наповненості території та функціональної наповненості будівель, що зумовлює необхідність у даних дослідженнях.

Мета роботи: вивчити та систематизувати особливості розміщення території для будівництва реабілітаційного центру іпотерапії; вивчивши світовий та вітчизняний досвід запропонувати функціональне зонування території реабілітаційного центру іпотерапії.

Виклад основного матеріалу. Основа формування центрів лікувальної верхової їзди – умови розміщення їх у структурі міста (містобудівна ситуація). Відповідно визначальним фактором, що впливає на варіант розміщення об'єкта, є необхідність експлуатації кінної бази. Це передбачає наявність великої площі

ділянки для будівництва манежу та допоміжних будівель і споруд. На нових територіях вони вирізняються, найперше, різноманітністю головних і периферійних функцій. На вільних площах у структурі забудови, що склалася історично, іпоцентр може мати, як правило, невеликі площі та скорочені головні і периферійні функції.

Функціональне рішення має величезне значення, і, певною мірою, визначає архітектурне формотворення комплексу. При проектуванні даного типу будівлі воно має свої характерні особливості, оскільки призначене для маломобільної групи населення [1, с. 27-28].

Враховуючи вивчення вітчизняного та світового досвіду з проектування закладів, які мають в своєму складі іпотерапію можна стверджувати, що такі заклади розташовані за межами міста, переважно в лісовій місцевості з наявністю на території озера. Можливе розташування закладу у нещільно заселеній території, а також біля існуючих кінноспортивних комплексів. Обов'язкова вимога щодо розташування – це доступність особистого та громадського транспорту. Для безпеки пацієнтів і тварин, необхідно забезпечити ізоляцію центру від транзитного руху, а також виключити заболоченість території.

Місто поглинає прилеглі території, втому числі житлові. Враховуючи цей факт, розуміємо, що реабілітаційні центри, які були за межами міста, все більше «погружаються» в міське середовище. А створення реабілітаційних центрів іпотерапії на околиці міста стане додатковим осередком для підтримання здоров'я та «перезагрузки» після виснажливого робочого дня. Крім того, мешканці міста, які мають бажання та можливість, можуть утримувати тут коней та в будь-який зручний для себе час приїздити кататись.

Проектування закладів, в яких передбачене проживання коней вимагає дотримання різних норм, які пов'язані із кліматичними показниками місцевості. Особливу увагу потрібно звернути на рельєф місцевості, перепад висот - всі природні і архітектурні характеристики, особливість ґрунтів, гідро мережу, домінуючий напрямок вітру, орієнтацію, освітленість ділянки, рівень шуму та наявність зелених масивів (рис.1), адже приміщення потрібно зводити у добреосвітлюваній, провітрюваній місцевості, що має природний нахил для стікання поверхневих вод, а також для обладнання каналізаційних систем.

Зупинимось детальніше на кожній із складових, які впливають на вибір території центру.

Рельєф. Складний рельєф ускладнює функціональне і будівельне зонування території, але, разом з тим, при творчому використанні природного рельєфу засобами архітектури й інженерного мистецтва сприяє посиленню мальовничості території. Плоский рельєф є досить непоганим для проектування

КЛІМАТИЧНИЙ ВПЛИВ НА ВИБІР ТЕРИТОРІЇ

01

РЕЛЬЄФ

Відмінним варіантом розміщення стайні є природна височина. Це дозволить уникнути вогкості, а вітер буде видаляти скупчення шкідливих газів і пилових суспензій. За рельєфом ділянка повинна бути нижче житлових будівель, але вище гноєсховищ. Найкращим варіантом для території – це рельєф із мінімальним перепадом висот.

02

ГРУНТИ

Бажано враховувати структуру ґрунту, а саме його природну дренажну властивість. Підвищений вміст в ґрунті глини чи мулу сприяє більш глибокому його промерзанню в зимовий період, що веде до переміщення ґрунту та руйнування будівельних споруд. Влітку такий ґрунт сприяє заболочуванню ділянки, що призводить до різних захворювань коней, а також розповсюдженню інфекційної мікрофлори по території закладу. Найбільш доцільно використовувати ділянки землі з підвищеним вмістом піску, гравію, граніту, щебня.

Необхідно звернути увагу на напрямки переважаючих вітрів на ділянці. По відношенню до рози вітрів стайню треба розташовувати так, щоб повітря обтікало будівлю і вітер дув в торці або кут. Двері розташовують з підвітряного боку, одже важливою умовою при плануванні стайні – є те, що у ній не повинно бути протягів.

ВІТЕР

Велика кількість опадів негативно впливає як на здоров'я тварин, так і на окреме зонування території. Також слід взяти до уваги глибину залягання ґрунтових вод. Якщо вони близько до поверхні – в приміщення буде просочуватися вода, і підлога буде намокати. Оптимальна глибина залягання – не менше метра від фундаменту.

ДОЩ

04

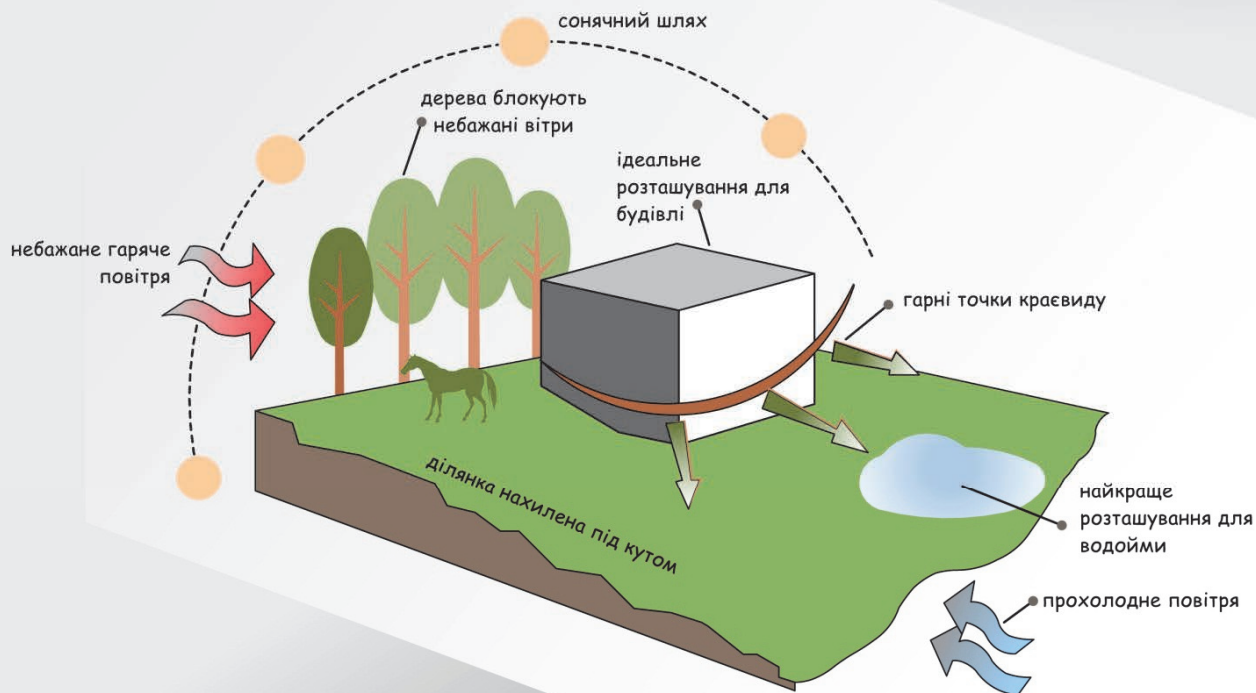
ВІТЕР

ДОЩ

03

05

СОНЦЕ

Інсоляція важлива як для стайні, де утримуються коні, так і для критого манежу. Правильна орієнтація світлових прорізів забезпечить захист приміщення від перегріву і максимальний обігрів манежу в зимовий час.

СНІГ

Потрібно підбирати будівельний матеріал з високим коефіцієнтом термічного опору, щоб у стайні тваринам було комфортно, та повітря відповідало нормам мікроклімату. Також необхідно передбачити критий манеж для занять іпотерапією, щоб не переривати курс у зимовий період.

06

Рис. 1

Кліматичний вплив на вибір території для будівництва реабілітаційного центру іпотерапії

будівель для утримання коней, але і створює багато проблем проектувальнику, адже при слабо виявленому рельєфі утруднюється будівництво самопливної каналізації побутових вод і відведення атмосферних вод, також плоский рельєф є несприятливим з точки зору створення мальовничості території. При середньому рельєфі можуть бути наявні долини та горби, які можна задіяти для більш красивого ландшафтного рішення [3].

За рельєфом ділянка повинна бути нижче житлових будівель, але вище гноєсховищ [2, с. 44].

Відмінним варіантом розміщення стайні є природна височина. Це дозволить уникнути вогкості, а вітер буде видаляти скупчення шкідливих газів і пилових суспензій.

Проекту роботу слід робити за принципом «проектування з природою», тобто в проектуванні об'єктів, з урахуванням впливу, якому буде піддаватися здійснений об'єкт від тривалої дії природних процесів [4, с.12].

Ґрунти. Для будівництва реабілітаційного центру іпотерапії, зокрема стайні для коней, необхідна злегка піднесена і суха територія з низьким рівнем ґрунтових вод (не менше метра до основи фундаменту). Якщо запланована територія не відповідає даній вимозі, то необхідно підсипати на місце будівництва додатковий ґрунт, або осушити його канавками. Такі дії дозволять добитись відсутності вогкості в стайні при експлуатації.

Найкращим варіантом для такої території є рельєф із мінімальним перепадом висот. Але не завжди можливо знайти достатньо велику територію із потрібною вимогою, тому варто більш детально розглянути варіант із наявним крутим схилом, прикладів яких у світовій практиці є безліч (рис.1).

Бажано враховувати структуру ґрунту, а саме його природну дренажну властивість. Підвищений вміст в ґрунті глини чи мулу сприяє більш глибокому його промерзанню в зимовий період, що веде до переміщення ґрунту та руйнування будівельних споруд. Влітку такий ґрунт сприяє заболочуванню ділянки, що призводить до різних захворювань коней (кінцівок, копит та шкіри), а також розповсюдженню інфекційної мікрофлори по території закладу.

Найбільш доцільно використовувати природну дренажну систему, тобто ділянки землі з підвищеним вмістом піску, гравію, граніту, щебеня. Ділянка повинна розміщуватись на відстані 10м (буферна зона) від лісу з підвітряної сторони [5, с.5].

Вітер. Напрямок переважаючих вітрів має важливе значення для планування стайні. Необхідно звернути увагу на напрямок переважаючих вітрів на ділянці, яка планується під будівництво центру. Вони, напевно, змінюються з ранку до вечора. По відношенню до рози вітрів стайню треба розташовувати так, щоб повітря обтікало будівлю і вітер дув в торець або кут. Двері розташовують

з підвітряного боку, адже важливою умовою при плануванні стайні – є те, що у ній не повинно бути протягів.

Дощ. Велика кількість опадів негативно впливає як на здоров'я тварин, яких необхідно випасати та тренувати на відкритому повітрі, так і на окреме зонування території.

Також слід взяти до уваги глибину залягання ґрунтових вод. Якщо вони близько до поверхні – в приміщення буде просочуватися вода, і підлога буде намокати. Оптимальна глибина залягання – не менше метра від фундаменту. Будівля стайні на ділянках, що не відповідають цій вимозі, можлива тільки з хорошою дренажною системою та за відсутності інших варіантів. Якщо не можливо заміряти глибину залягання ґрунтових вод, потрібно вибирати місце на узвишші, яке не заболочується навіть після сильних дощів або в період танення снігу. Від розташування в низині, при наявності інших варіантів, слід відмовитися, оскільки такі місця зазвичай більш вологі, ніж допустимо. Якщо підходящої височини немає, можна насипати її самостійно [6].

Необхідно також згадати про наявність водойми на території центру. Як видно із різних джерел, в яких розглядається питання утримання коней, чиста вода на випасі повинна бути у коней постійно. Краще всього, звичайно, проточна вода з річки або струмка. Слід пам'ятати, що вода повинна бути чистою, а підхід до неї - пологим і безпечним. Щоб уникнути гельмінтозів не рекомендується поїти тварин з непротічних, забруднених ставків, боліт, дощових калюж. Найкращий варіант – це коли на території наявне озеро, яке можна використовувати для різних господарських та побутових потреб, але воно повинно знаходитись на достатній відстані від зон із утриманням коней, адже це місце виплоду комах, які є переносниками безлічі паразитів, небезпечних для коней. Крім того, вологий ґрунт і повітря провокує розвиток запальних та шкірних захворювань у тварин.

Сонце. Інсоляція важлива як для стайні, де утримуються коні, так і для критого манежу. Правильна орієнтація світлових прорізів забезпечить захист приміщення від перегріву і максимальний обігрів манежу в зимовий час.

Сніг. Враховуючи те, що в стайнях не застосовують опалювальних систем, необхідно розраховувати на тепло, що виділяється тваринами. На щастя, природа потурбувалась про цих величних творінь, і коні пристосовані до холодних зим, оскільки до зими обростають густим волоссям, тому навіть мінусова температура для них не страшна.

Потрібно підбирати будівельний матеріал з високим коефіцієнтом термічного опору, щоб у стайні тваринам було комфортно, та повітря відповідало нормам мікроклімату. Також необхідно передбачити критий манеж для занять іпотерапією, щоб не переривати курс у зимовий період.

Захист від холоду, вітру, тепла та дощу знизить потребу в енергії, витрати на корми та збільшить комфорт тварин.

Зонуванню території реабілітаційного центру іпотерапії потрібно приділити особливу увагу (рис.2), адже, на скільки «правильною» буде організоване середовище, настільки й комфортним буде перебування відвідувачів та персоналу.

Розглянемо кожну зону детально.

Вхідна зона. Ця зона повинна бути найбільш презентабельною та інформативною стосовно даного закладу. Дуже важливо забезпечити гарний огляд території, особливо основної будівлі, та, при можливості, інших складових комплексу, в яких передбачений вигул чи випасання коней. Краще, щоб відкритий манеж для заняття іпотерапією не був відкритий для широкого загалу. Це забезпечить комфорт пацієнту, коню, а також дозволить більш ефективно проводити заняття.

Для облаштування території для людей з обмеженими можливостями необхідно влаштувати під'їзди до зупинок громадського транспорту через пандуси, зупинки облаштувати платформами, з яких людина на колясці самостійно могла б потрапити в транспорт.

В'їзна зона. В цій зоні потрібно передбачити паркінг для автомобілів персоналу та відвідувачів, а також окрему зону для автобусів. Дуже важливо забезпечити швидкий доступ до основної споруди, оскільки більша частина потенційних відвідувачів є особи з інвалідністю. Це стосується і вхідної зони.

Необхідно передбачати місця для власних автомобілів сімей з дітьми-інвалідами та зони для спеціалізованого автотранспорту, що їх обслуговує, на відстані не більше 60 м від входу у будівлю чи споруду. Місця для стоянки власних автотранспортних засобів необхідно виділити розміткою та позначити спеціальними символами. Ширина стоянки для автомобіля має бути не меншою 3,5 м. Вхід до будинку має бути доступний для інваліда. У разі потреби його обладнують пандусом або підйомником [1, 29].

Транзитна зона. В цій зоні зосереджений рух відвідувачів біля основної споруди до відкритого чи критого манежу, поля для тренувань кінним спортом, а також транзитна зона від стайні до водилок, левад та, за наявності, до ветеринарного центру.

Зона обслуговування. До цієї зони можуть входити окремі споруди та малі архітектурні форми, в яких можуть проводитись ярмарки з продажем виробів пацієнтів, різних сувенірів і т.п.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ ІПОТЕРАПІЇ

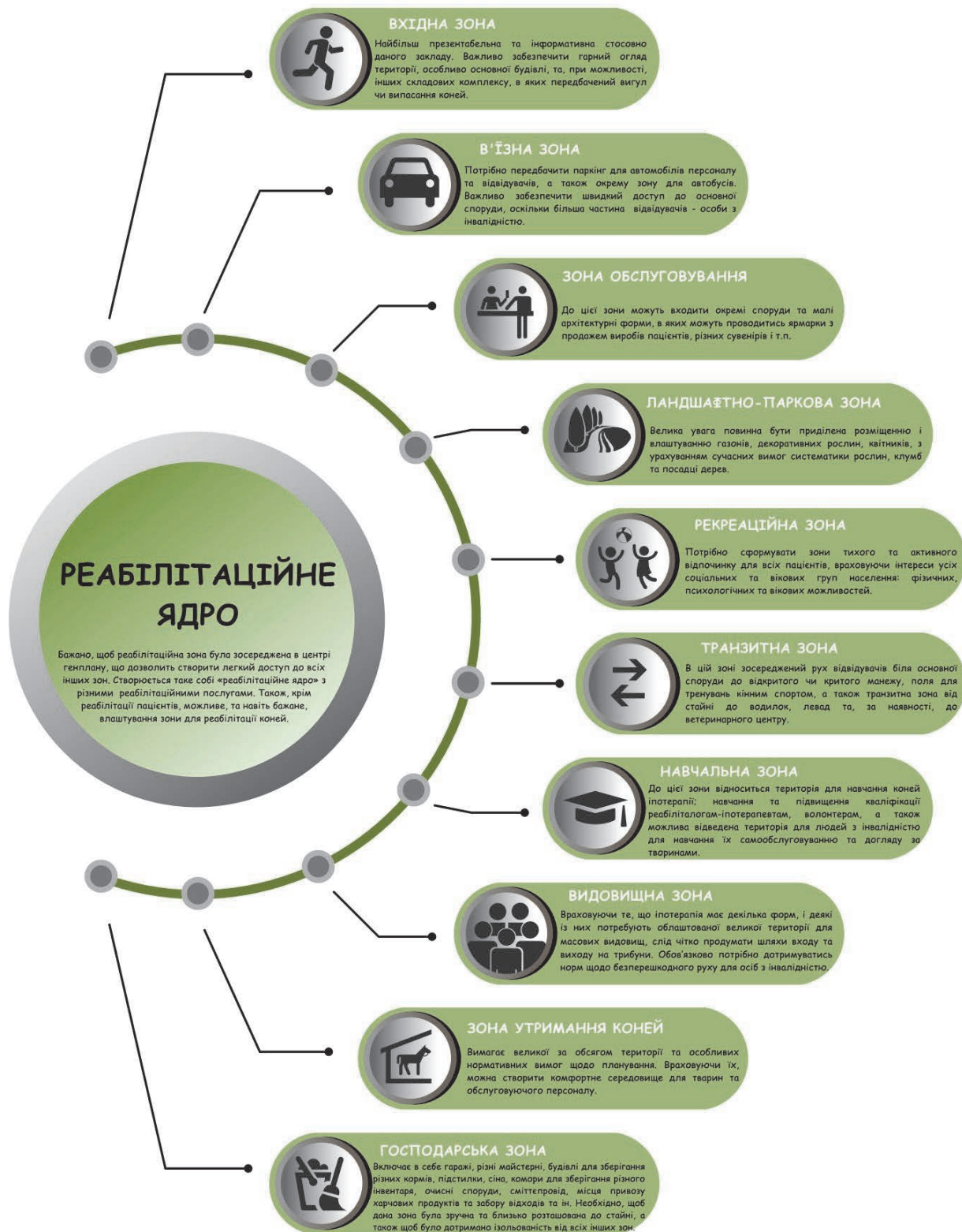

Рис. 2

Функціональне зонування території реабілітаційного центру іпотерапії

Рекреаційна зона. Організовуючи рекреаційні зони при реабілітаційних центрах іпотерапії, може бути вирішена медична і соціальна проблема.

Головне завдання – створення безбар'єрного середовища. При можливості прилеглу лісову територію можна використовувати для відпочинку, що дозволить більше бути на свіжому повітрі.

Реабілітаційна зона є однією з найголовніших та найбільш затребуваних у закладі. Бажано, щоб ця зона була зосереджена в центрі генплану, що дозволить створити легкий доступ до всіх інших зон. Створюється таке собі «реабілітаційне ядро» з різними реабілітаційними послугами. Більшість реабілітаційних послуг зосереджені в основній споруді центру, але є й такі послуги реабілітації, що потребують виділення чималої території. До прикладу, відкритий манеж для різних форм іпотерапії, сенсорний сад, пішохідні теренкури та інші реабілітаційні послуги.

Також, крім реабілітації пацієнтів, можливе, та навіть бажане, влаштування зони для реабілітації коней, оскільки після проведених занять іпотерапії кінь також потребує догляду та відновлення сил.

Господарська зона включає в себе гаражі, різні майстерні, будівлі для зберігання різних кормів, підстилки, сіна, комори для зберігання різного інвентаря, очисні споруди, сміттепровід, місця привозу харчових продуктів та забору відходів та ін. Необхідно, щоб дана зона була зручна та близько розташована до стайні, а також щоб було дотримано ізолюваність від всіх інших зон.

Зона утримання коней вимагає великої за обсягом території та особливих вимог щодо планування. Розташування та ширина доріг повинна відповідати вимогам пожежної безпеки та зручності їх використання для перевезення коней. Відстань між будівлями повинна становити не менше 23м. Найкраще розташування доріг – колом, якщо це неможливо, то використовуються рівні площадки, які за розміром дозволять розвертатися круглогабаритним фурам та техніці. Рівень схилу доріг повинен бути не більше 15°.

При проектуванні окремих будівель для коней слід передбачати доцільне блокування будівель і споруд основного, підсобного, складського і допоміжного призначення, якщо це не протирічить умовам технологічного процесу, техніки безпеки, санітарним і протипожежним вимогам і доцільне з техніко-економічних міркувань.

Відстані між усіма будівлями і спорудами слід приймати, як протипожежні розриви, якщо не виникає необхідності збільшення цих розривів у зв'язку з технологічними і планувальними вимогами (влаштування прогонів, паддоків у розривах та ін.) і нема посадки дерев хвойних порід, а також тимчасового збереження спалимих матеріалів, згідно з «Вимогами з влаштування розривів на

території виробничих об'єктів та проектування будівель і споруд ветеринарного призначення».

Орієнтація будівель для утримання коней у пунктах, розташованих на південь від широти 50°, рекомендується широтна (повздовжньою віссю зі сходу на захід) з можливим відхиленням у залежності від місцевих умов у межах 45°.

У пунктах, які розташовані на північ від широти 50°, рекомендується меридіальна орієнтація (повздовжньою віссю з півночі на південь) з можливим відхиленням у межах 45° [7, с.19].

Видовищна зона. Враховуючи те, що іпотерапія має декілька форм, і деякі із них потребують облаштованої великої території для масових видовищ: кінний спорт для інвалідів, інші форми іпотерапії: вольтижировка, дайвінг, ігри та вправи верхи на коні, то виникає необхідність у виділенні на генплані видовищної зони. При її плануванні слід чітко продумати шляхи входу та виходу на трибуни. Обов'язково потрібно дотримуватись норм щодо безперешкодного руху для осіб з інвалідністю.

Навчальна зона. До цієї зони відноситься територія для навчання коней іпотерапії, адже кінь повинен пройти спеціальне навчання перш ніж його можна вводити до іпотерапії; навчання та підвищення кваліфікації реабілітологам-іпотерапевтам, волонтерам, а також можлива відведена територія для людей з інвалідністю для навчання їх самообслуговуванню та догляду за тваринами.

Ландшафтно-паркова зона. Створення ландшафтних композицій в архітектурі лікувальних будівель з кожним днем поширюється. Адже душевний спокій, рівновагу та хороший настрій можна отримати, перебуваючи в належно облаштованій території. Тому тема розвитку ландшафтних складових у плануванні реабілітаційних центрів іпотерапії стає все більш актуальною.

Висновок. Природа завжди мала і має позитивний вплив на фізичне, емоційне та духовне благополуччя людей, а також відіграє особливу роль в процесі лікування. Проходячи реабілітацію в реабілітаційному центрі, людина відпочиває, розслабляється та відновлює свої сили.

Отже, вивчені основні процеси, які проходять в такому закладі допоможуть домогтися більшого розуміння того, що являє собою реабілітаційний центр іпотерапії та допоможуть грамотно влаштувати зонування як території закладу, так і споруд, необхідних для повноцінного та комфортного функціонування.

Розташування реабілітаційного центру іпотерапії у замиській зеленій зоні дозволить створювати відповідні умови для комфортного перебування на території реабілітаційного центру та водночас сприятиме оздоровленню, адже воно залежить не тільки від лікування, фізичних вправ, а ще й від чудової атмосфери, затишку та вдало використаних природніх умов.

Бібліографічний список:

1. Бармашина Л. М. та Неживова Ю. Реабилитационные центры для детей и подростков с ограниченными возможностями.// Москва, 2011г., 26-30 с.
2. Бондар А. О. Гігієна тварин : курс лекцій / А. О. Бондар. – Миколаїв: МНАУ, 2015. – 93 с.
3. Функціональні зони міста. Режим доступу:
http://ua-referat.com/Функціональні_зони_міста
4. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Навчальний посібник. /– К.: Центр навчальної літератури, 2007.-312 с.
5. Саєнко Л. І. Проблеми сімей, які виховують дитину-інваліда // Людина і суспільство: основні тенденції розвитку і фактори трансформації у філософському, соціальному та психологічному вимірі. — Чернігів, 2006. — С.70–80.
6. Стайня для коней – проектування, будівництво своїми руками. Корисні поради. Опубліковано: 17.01.18. [Електронний ресурс] URL: <http://nastanova.com/gospodarstvo/stajnya-dlya-konej-proektuvannya-budivnictvo-svoimi-rukami.html>
7. ВНТП-АПК-06.07. Конярські підприємства. Відомчі норми технологічного проектування. М-тво аграрної політики України. – К.: М-тво аграрної політики України, 2007. – 55 с.

Аннотация: В статье рассмотрены основные особенности размещения реабилитационного центра иппотерапии, учитывая климатический влияние на выбор территории. Также осуществлено функциональное зонирование территории реабилитационного центра иппотерапии.

Ключевые слова: иппотерапия, реабилитационный центр иппотерапии, особенности размещения, зонирование территории.

Annotation: The article considers the main features of the location of rehabilitation hippotherapy center, taking into account the climatic influence on the choice of territory. Also, functional territory zoning of the rehabilitation hippotherapy center was performed.

Keywords: hippotherapy, rehabilitation hippotherapy center, features of location, territory zoning.